

De sinificatie van het marxisme

Carlos Miguel Pereira Hernández, de Cubaanse ambassadeur in China, publiceerde in 2022 in Política internacional zijn essay 'La sinización del marxismo, las ciencias sociales y la cuestión del modelo propio'. Een Engelse vertaling verscheen op de website socialistchina.org van Friends of Socialist China (FoSC).

Cuba en China beroepen zich allebei op het marxisme als leidraad voor hun socialistische ontwikkeling. En de beleidsmakers in beide landen onderstrepen geregeld hoe zij daarbij van hun eigen realiteit vertrekken. Ze kunnen hierbij ongetwijfeld van elkaar leren.

Cubanismo.be en ChinaSquare denken dat dit zowel mensen met belangstelling voor Cuba als voor China kan interesseren. Omwille van de leesbaarheid hebben de vertalers Dirk Nimmegeers en Erwin Carpentier de teksten bewerkt en ingekort, en natuurlijk alles in het werk gesteld om niet aan de essentie te raken.

Samenvatting

Bestaat er eigenlijk wel zoiets als Chinees marxisme ('de *sinificatie* van het marxisme')? De term werd bedacht en officieel gemaakt binnen de Chinese context en betekent: de aanpassing van het marxisme aan de omstandigheden en bijzonderheden van China, het zogenoemde socialisme met Chinese kenmerken.

Die discussie is belangrijk om te begrijpen, en zelfs om te verduidelijken, hoe zowel de aard als de nationale bijzonderheden van een land invloed (kunnen) hebben op de socialistische opbouw en of dat tot een eigen model van socialistische opbouw kan leiden.

De analyse is toegespitst op de periode van 1978 tot heden, het begin en de ontwikkeling van het hervormingsproces. Chinese bronnen beschouwen dat proces als een 'drijvende kracht' voor de verbetering en de ontwikkeling van het socialistische systeem onder Chinese omstandigheden. Het was van essentieel belang dat er criteria waren die de twijfel konden wegnemen of het Aziatische land nu wel of niet nog altijd de weg naar het socialisme volgt, met inbegrip van de correcties onderweg. We moesten ook nagaan hoe het door westerse theorieën ge(re)produceerde politieke verhaal verschilt van de Chinese benadering, die uitgaat van de concepten die in deze studie worden geanalyseerd en die de belangrijke rol tonen van sociale wetenschappen en het theoretische en academische debat dat op gezette tijden in het Chinese socialistische proces heeft gespeeld.

Inleiding

China is om voor de hand liggende redenen een onvermijdelijke casestudy geworden, zowel voor liberale theoretici, die het als een paradox beschouwen, als voor marxistische theoretici die het als het middelpunt zien in het huidige debat over de geldigheid van het marxisme en het socialisme. De studie van en het debat over wat er de laatste 40 jaar in China is gebeurd, is een dialoog geworden tussen tegenstanders die zich aan tegenovergestelde zijden bevinden. Het is niet gemakkelijk een objectieve of onbevooroordeelde analyse te vinden binnen de modellen van de traditionele politieke theorie.

Die controversie komt door de manier waarop het socialisme sinds zijn ontstaan is opgevat (of geïnterpreteerd), maar ook door de beperkingen van de westerse politieke wetenschap, waarvan de

conceptualiseringen ontoereikend en tegenstrijdig zijn om te verklaren wat er de afgelopen 40 jaar in China is gebeurd.

China is een Aziatische reus, zowel in omvang als qua het bereikte ontwikkelingspeil. En daardoor krijgt het land natuurlijk alle aandacht als er wordt gekeken naar de wereldwijde overgang naar het socialisme. Er wordt gekeken met een objectief kritische blik. Daardoor en natuurlijk ook door eigen verdiensten is China de fundamentele kracht geworden die de oprichting van een multipolair stelsel van internationale betrekkingen en een nieuwe internationale economische orde aanstuurt.

Tegelijkertijd handhaaft China zich als wereldleider in de strijd tegen de pandemie en de klimaatopwarming. Daarom is de bestendiging van het Chinese socialisme van cruciaal belang, niet alleen voor China, maar voor de hele mensheid.

Sommige auteurs wijten de reformistische *praktijk* die we de laatste vier decennia zagen in China aan de bijzondere oriëntatie van het Chinese politieke leiderschap. Anderen vinden die praktijk dan weer onbegrijpelijk, tegenstrijdig en 'zonder gedefinieerde koers' (Gilley, 2003).

De academische discussie hierover haalt een aantal zaken aan. Wat zijn de redenen en doelstellingen van de Chinese politieke leiding om zich voor deze veranderingen in te zetten? Wat is het werkelijke effect dat de hervormingen op het nationale politieke leven hebben? Is er eventueel verwarring tussen het 'middel' en het 'doel'? Welke kenmerken moeten aanwezig zijn om een geldige hypothese te formuleren over de legitimiteit van het socialistische model dat zich ontwikkelt?

Het is niet onze bedoeling om een volledige balans op te maken van de omwentelingen van de laatste jaren in de Chinese theorie en sociale wetenschappen. Toch kunnen we een aantal zaken poneren. Er is geen eensgezindheid over de hervormingen. Daardoor maken theoretische en academische debatten een belangrijk en regelmatig deel uit van het proces. Daarnaast is er de historische praktijk van de politieke leiding. Ze analyseert het verleden en leert uit fouten en mislukkingen. Ze onderzoekt, experimenteert en veralgemeent de ervaringen die het meest succesvol zijn, of die het meest geschikt zijn voor kortetermijndoelen. Dit alles geeft het Chinese proces een aparte combinatie van legitimiteit, geloofwaardigheid en voorspelbaarheid.

Vanuit de voornoemde premissen buigt de analyse zich over twee fundamentele richtingen:

Binnen de evolutie van het hedendaagse China wordt er intensief gebruik gemaakt van marktheffbomen. Er zijn nieuwe en verschillende vormen van management en eigendom ontwikkeld. De processen om naar het socialisme over te gaan, vormen een bron van diepgaande en verdelende controverse. Onze eerste analyse moet zijn of en hoe deze aspecten met elkaar verweven zijn.

Sommige theorieën, stromingen en beleidsmaatregelen gaan tegen de stroom in van de westerse hegemonie en hebben hun wortels in de Chinese cultuur en traditie. Onze tweede analyse is het beoordelen van hun belang en het contextualiseren ervan. We moeten ons afvragen of ze bijdragen aan de zaak van het socialisme en de praktische uitvoering van marxistische ideeën in specifieke contexten en realiteiten.[\[1\]](#)

Toelichting

Het socialisme wil de economie en maatschappij die we van het kapitalisme hebben geërfd veranderen. In zijn verschillende pogingen daartoe (en daaronder rekenen we ook het universele

Sovjetmodel dat sinds zijn ontstaan een uniek socialistisch economisch model was) heeft het fouten gekend. Meer dan eens.

Fernando Martínez Heredia verwijst hiernaar wanneer hij schrijft: 'de diepgaande verschillen tussen de socialistische opbouw in de regio's van de ontwikkelde wereld en het socialisme dat is opgebouwd in de wereld die werd overrompeld door de wereldwijde expansie van het kapitalisme, hebben in de loop van de 20ste eeuw geleid tot grote theoretische en politieke fouten en niet minder ernstige praktische misverstanden'. Diezelfde omstandigheden hebben bepaald dat het begrip socialisme gedurende meer dan anderhalve eeuw vanuit een breed scala aan ideologische en politieke oriëntaties is beladen, wat het moeilijk heeft gemaakt om er vanuit sociaalwetenschappelijk perspectief mee te werken (Heredia, 2014).

Hier moeten we nog aan toevoegen dat als we terugkijken op de theorie over de opbouw van het socialisme, de stichters van het marxisme niet de bedoeling hadden een maatschappijstelsel te ontwerpen. Daarom vinden we in hun werken enkel de basisstellingen van het socialisme, het model dat onvermijdelijk het zich nog ontwikkelende kapitalisme zou vervangen. Het is dan ook geen vergissing wanneer *Che* zegt dat 'sommige beweringen van Marx en Engels nooit bekrachtigd zijn door de praktijk, vooral omdat de overgangperiode voor de grote verandering van de maatschappij kort bleek te zijn' (Guevara, 2006).

Che theoretiseerde over de bijzonderheden van de overgangperiode en de betekenis daarvan voor de geschiedenis van het marxisme en zijn evolutie. Hij komt tot zeer scherpe conclusies over de schade die is toegebracht door het dogmatisme, het monopolie van theorieën en het gebrek aan specifieke analyses om zich het socialisme voor te stellen.

Zijn waarschuwing dat we moeten vermijden om klakkeloos met de theorie om te gaan is bijzonder relevant voor het onderwerp dat we behandelen. Dit zou instabiliteit veroorzaken en zou leiden tot een nutteloze verdediging van het bestaande en tot het uitstellen van vragen en discussies over fundamentele problemen die bij de ontwikkeling van de nieuwe maatschappij aan de orde moeten komen, en zelfs om de nieuwe taken met van tevoren vastgestelde aanwijzingen tegemoet te treden.

Lenin zei hetzelfde wanneer hij keer op keer op het belang wees om het marxisme als een in essentie revolutionaire leer te verdedigen, om zijn revolutionaire kant vrij te laten, om zijn revolutionaire kant als leer en als revolutionaire ziel naar boven te brengen. In plaats van dogma's voor te stellen, liet Lenin ons zien dat het marxisme ons de wetenschappelijke aard van zijn analyse en zijn politieke functie als 'gids tot actie' onthult.

Ook door zijn theorie van ongelijke ontwikkeling en die van de 'zwakste schakel' heeft hij ervoor gezorgd dat de grondslagen die de klassieke grondleggers van het socialisme hadden vastgesteld, werden bekrachtigd en dat hun studie werd verrijkt, niet alleen in theorie maar ook in de praktijk. Ter herinnering: Lenin was de eerste die verwees naar de 'overgangperiode of de periode van opbouw van de socialistische maatschappij'. Daarnaast erkende hij het bestaan van sociaaleconomische heterogeniteit en van monetair-commerciële betrekkingen gedurende die periode.

De Sovjetleiders deden hardnekkige pogingen om aan hun in de USSR ingevoerde model een exclusief karakter toe te kennen. Het ging zelfs zo ver dat ze het trachtten op te leggen als het 'socialistische model' bij uitstek. Dit heeft van meet af aan de discussies over de alternatieven voor de werking van het socialisme verstoord. Al meteen na de dood van Lenin droeg de controverse die

was ontketend tussen de gevestigde leiding van de Bolsjewistische Partij en de zogenaamde linkse oppositie bij tot het ontstaan van verschillende theorieën over het model dat het socialisme zou moeten geleiden en, bijgevolg, over de parameters om het te beoordelen.[2]

De bekende waarschuwing over het bestaan van twee sociaaleconomische formaties tijdens de overgangperiode en dus de vraag 'wie verslaat wie', is van essentieel belang om de problemen in verband met het huidige socialisme te bestuderen. En om te begrijpen hoe Deng Xiaoping decennia later krachtig op deze kwestie terugkomt en erop wijst dat de superioriteit van het socialisme niet in theorie kon blijven steken, maar moest worden aangetoond door zijn vermogen om de productiekrachten in een hoger tempo en met een kwalitatief superieure kwaliteit te ontwikkelen.

Alvorens verder te gaan zijn enkele verduidelijkingen nodig. Allereerst: omdat er geen eenduidige definitie van socialisme bestaat, moet elke analyse van het vraagstuk beginnen met te aanvaarden dat de visies divers zijn en dat ze in sommige gevallen zelfs tegengesteld kunnen zijn. Hieraan moet worden toegevoegd dat in het Chinese politieke verhaal geen poging is ondernomen om het socialisme als een specifiek concept of een voltooid feit te beschouwen. Vandaar dat de term *socialisme met Chinese kenmerken* wordt beschouwd als een theorie in opbouw, die op haar beurt de onophoudelijke zoektocht weerspiegelt naar haar eigen ontwikkelingsweg en, in openlijke oppositie met het 'Sovjetmodel'. Met andere woorden, het is een eigen visie, een Chinese visie; het breekt met conventies, gebaseerd op een nieuwe praktijk, verkenning en vernieuwing van het marxisme.[3]

Ten tweede, dat de socialistische opbouw in China vanaf het begin zijn eigenaardigheden heeft gehad die hem onderscheiden van andere processen. In plaats van de 'dictatuur van het proletariaat' af te kondigen, zoals de USSR en later andere Oost-Europese landen eerder hadden gedaan, koos de toenmalige leiding voor de opbouw van een *helemaal eigen democratisch systeem*, gebaseerd op een alliantie van boeren, arbeiders, kleine burgerij en nationalistische bourgeoisie met de CPC, de Communistische Partij van China. Mao noemt het: 'een dictatuur tegen de vijanden van de Revolutie en de binnen- en buitenlandse reactionairen ...' (Mao, 1969, 430 en 432).[4] De kleine en middelgrote productie bleef gevrijwaard en had een beslissende invloed. Daarnaast werd de particuliere ondernemingen niets in de weg gelegd. Hun voortbestaan en ontwikkeling werd zelfs aangemoedigd binnen bepaalde grenzen. Tegelijkertijd bleven sleutelsectoren zoals het bankwezen, de buitenlandse handel en de groothandel onder absolute controle van de staat.

Zo beschikte China aan het einde van de eerste fase van de socialistische opbouw over een gemengde economie die bestond uit de staatssector (socialistisch), de coöperatieve sector (met staatsdeelneming), de particuliere en individuele sector (ambachtslieden) en de boerensector (kleine boeren), waarbij voorrang werd gegeven aan de ontwikkeling van de staatsbedrijven.

Ten derde riep de CPC, op aansporen van haar historische leider Mao Zedong, op tot een zorgvuldige observatie van de nationale situatie, de eigen kenmerken, de mate van economische, sociale, culturele en politieke ontwikkeling en de fase van de opbouw van het socialisme, die al vroeg werd omschreven als de 'primaire fase van het socialisme'[5]. Daarom wordt het model van het *socialisme met Chinese kenmerken* beschouwd als een doorlopend proces binnen zijn lange weg van socialistische opbouw.[6]

De *sinificatie* van het marxisme

‘Het marxisme is de fundamentele leidende gedachte waarop onze Partij en ons land zijn gebaseerd, en die de eerste krachtiger maakt en de tweede versterkt. Aangezien het marxisme niet dogmatisch is, maar een leidraad voor actie, moet de marxistische theorie samen met de praktische beoordeling worden ontwikkeld. Haar verankering in ons land en in het bewustzijn van de mensen is alleen mogelijk door *sinificatie* en aanpassing aan onze situatie.’ Zo staat het in de ‘Resolutie van het Centraal Comité van de CPC over de belangrijke successen en historische ervaringen van de partij in haar honderdjarige strijd’, die eind 2021 werd aangekondigd.[\[7\]](#)

Bij de beschrijving van het proces van deze historische symbiose is het van belang om de vroege claim van Mao om het marxisme-leninisme aan te passen aan de concrete Chinese realiteit, als een belangrijk uitgangspunt te benadrukken. De term ‘*sinificatie*’ van het marxisme werd voor het eerst gebruikt in 1938, toen hij bij de heruitgave van de ‘Geselecteerde Werken van Mao Zedong’ in plaats kwam van de oorspronkelijke zinsnede ‘concretisering van het marxisme in China’.

De gerenommeerde geleerde Li Shenming, voormalig vicevoorzitter van de Chinese Academie van Sociale Wetenschappen en directeur van het World Socialism Research Center, stelt in dit verband dat de grondlegger van de Chinese Revolutie met deze vervanging de historische opdracht van de CPC om ‘de universele waarheid van het marxisme-leninisme en de concrete situatie in China’ te integreren, duidelijk heeft gemaakt. Vanuit zijn gezichtspunt zou de term ‘*sinificatie*’ het meest juist zijn, omdat de grondbeginselen van het marxisme, of de universele waarheid die het belichaamt, aan de wereld toebehoren en niet alleen aan China, aangezien het universele waarheden zijn. In dit verband is hij van mening dat de verwijzing naar het ‘Chinese marxisme’ vaak het misverstand inhoudt dat de huidige theoretische leidraad van de CPC niets te maken heeft met haar ‘oude voorvader’ (het marxisme-leninisme).[\[8\]](#)

De kwestie van het eigen model kreeg de status van officieel beleid na 1956, toen Mao in zijn historische toespraak over de ‘De tien grote verhoudingen’ openlijk kritiek uitte op het mechanistisch kopiëren van buitenlandse modellen en de grondslagen legde voor nieuwe inspanningen die zouden leiden tot de ontwikkeling van het eigen model. Vervolgens maakte hij duidelijk dat het *socialisme met Chinese kenmerken* het resultaat zou moeten zijn van een praktische ervaring die de waarheid zocht in de feiten.

Lenins historische bijdrage over de rol van meervoudige subjecten in de transformatie van de nieuwe maatschappij en in het bijzonder van de boerenstand als historisch revolutionair subject, samen met andere praktijkervaringen zoals de Nieuwe Economische Politiek (NEP) worden door Chinese academici beschouwd als referenties en uitgangspunten voor de conceptualisering die het proces van socialismeopbouw in China theoretische steun hebben gegeven.[\[9\]](#)

De allernieuwste ervaringen bevestigen dat de wijze van beoordeling van het *socialisme met Chinese kenmerken varieert naar gelang* van de opvatting van verschillende auteurs over het socialisme zelf en het overgangsproces dat tot de vorming ervan leidt. Er zijn marxisten die beweren dat het proces dat in 1978 begon de grondslagen van het Chinese socialisme onomkeerbaar heeft veranderd. Ze gingen ervan uit dat veel van de genomen maatregelen de grenzen van het systeem hebben doorbroken en de krachten van de markt en de daaraan inherente kapitalistische sociale

productieverhoudingen hebben versterkt. Dat suggereert dat er een proces van geleidelijke terugkeer naar het kapitalisme aan de gang is (Petras, 2005 en Díaz, 2013).

Andere, meer liberale auteurs, die aanhanger zijn van het 'burgerlijke rationalisme', zijn van mening dat de Aziatische reus en zijn politieke leiding voor een kapitalistisch model hebben gekozen. In hun gepolitiseerde verhaal beweren ze evenwel dat de genomen maatregelen niet volstaan om het kapitalisme in het land weer in te voeren. Ze lijken zich zorgen te maken over wat zij beschouwen als een vermeend gebrek aan democratie of een groeiend autoritarisme (Shambaugh, 2008; Ríos, 2012 en Villafañe, 2012).

Zij delen allen de mening dat in het Chinese geval omstreden historische, politieke en culturele concepten en omstandigheden samenvallen volgens de reeds uiteengezette stellingen. Daarom bestempelen zij het als 'kapitalisme'. Zij verhullen in hun beschouwingen de bedoeling om de successen van het Chinese model toe te schrijven aan de uitgevoerde 'kapitalistische' acties en niet juist aan het nieuwe socialistische experiment dat in de afgelopen 40 jaar is uitgevoerd.

Martin Hat-Landsberg en Paul Burkett stellen bijvoorbeeld in de inleiding van hun boek 'China en het socialisme' dat 'de Chinese markthervormingen niet tot een socialistische vernieuwing hebben geleid, maar eerder tot een volwaardige kapitalistische vernieuwing'. (Hart-Landsberg en Burkett, 2004), terwijl Thomas I. Palley stelt dat China 'een niet-markteconomie is, met een aanzienlijke staatscontrole, een grote publieke sector, en een private sector die onderworpen is aan een aanzienlijke staatsinterventie en controle' (Palley, 2012).

Marshall Meyer van zijn kant waarschuwt dat 'na het westerse kapitalisme te hebben overgenomen en veel van de oppervlakkige kenmerken ervan te weerspiegelen, China vandaag een diepgaande en ongekende uitdaging vormt voor dat soort kapitalisme, die academici en beleidsmakers van regeringen nog maar net beginnen te begrijpen' (Meyer, 2011). Voor Lin Wenli en Curtis J. Milhaupt 'lijkt China ons een nieuwe variëteit van kapitalisme te laten zien, vaak omschreven als *staatskapitalisme*, met als meest kenmerkende eigenschap de cruciale rol die in zijn economie wordt gespeeld door ongeveer 100 grote staatsbedrijven die worden gecontroleerd door overheidsinstanties in strategische sectoren (Li en Milhaupt, 2013).

De Spaanse schrijver Xulio Ríos van zijn kant plaatst in zijn bekende verhandeling *Chinese communisten?* vraagtekens bij de vasthoudendheid van de Chinese leiders aan het communistische etiket van de partij, dat volgens hem gewoon een politiek alibi is om hun machtsmonopolie te bestendigen. Op een interessante manier geeft hij echter toe dat China, zelfs als het dat zou willen, niet van zijn socialistische koers kan afwijken, noch de politieke hegemonie van de CPC kan opofferen, aangezien beide factoren doorslaggevend zijn voor de verlenging van 'de legitimiteit van een project dat vandaag de dag zijn antipoden bewandelt'. Voor deze auteur hebben de Chinese leiders, door hun gehechtheid aan het socialisme en het marxisme te herhalen, ook het recht opgeëist om ze aan hun nationale omstandigheden aan te passen, waardoor een bruikbaarheids criterium de bovenhand krijgt, dat ook in de hedendaagse politieke wetenschap aanwezig is.[\[10\]](#)

Homar Garcés stelt in zijn analyse '*Socialisme met Chinese kenmerken: marktsocialisme of kapitalistische restauratie?*' dat 'het Chinese marktsocialisme niet in strijd lijkt te zijn met de grondbeginselen van het marxisme, maar er zijn aanwijzingen voor een toenemende mate van uitbuiting, meerwaarde en sociale ongelijkheid die het gelijkstellen met het kapitalistische

neoliberalisme'. Hij voegt er ook aan toe dat 'de opkomst van een bevoorrechte klasse, bestaande uit de hoge bureaucratie van de staat en de CPC, in het licht van de klassieke theoretici van het socialisme, een afwijking zou betekenen van de traditionele revolutionaire parameters' (Garcés, 2019).

In een recent interview van *Studies on Marxism*, het tijdschrift van de Chinese Academie voor Marxisme, met Robert Lawrence Kuhn, door de bron beschouwd als 'een van de weinigen buiten China die het echt begrijpt', verwijst hij naar 11 principes die volgens hem het 'wonder' van de Chinese ontwikkeling verklaren, waaronder het belang dat de CPC hecht aan meningen binnen en buiten de partij, aan de publieke opinie in het algemeen, aan haar vermogen om fouten toe te geven en te corrigeren, en aan haar systeem van centraal leiderschap in combinatie met hiërarchisch bestuur van provincies, steden, kantons, wijken en dorpen, alsmede de prioriteit die wordt gegeven aan onderwijs, opleiding, toezicht op en evaluatie van talenten, en de organisatorische vaardigheden van de CPC, haar vermogen om ontwikkelingsplannen te genereren met een langetermijnvisie, doelstellingen op middellange termijn en kortetermijnbeleid, naast specifiek langetermijnbeleid voor die kwesties die meer tijd nodig hebben om te worden opgelost of om te rijpen.[\[11\]](#)

Eenmaal op dit punt aangekomen, kan reeds worden bevestigd dat het *socialisme met Chinese kenmerken* zich onderscheidt en zich verwijdt van de in de verdwenen Sovjet-Unie en de landen van Oost-Europa toegepaste visie op het socialisme. Ook kan worden gesteld dat de ontwikkeling van de productiekraften in de omstandigheden van het *socialisme met Chinese kenmerken* weliswaar de mogelijkheid van het socialisme zelf bevordert, maar tevens een kapitalistische klasse heeft voortgebracht die zich inzet voor het voortbestaan, het behoud en de verdediging van het kapitalisme. Dus ontstaan er onvermijdelijk antagonistische tegenstellingen in de Chinese samenleving.

De hervormingen hebben de Chinese samenleving dus veel complexer, heterogener en veranderlijker gemaakt, terwijl zij overgaat van een monolithische, starre en egalitaire structuur naar een zeer dynamische en tegenstrijdige structuur waarin sprake is van een aanzienlijke verdieping van de sociale verschillen, de verbrokkeling van de samenleving in sociale klassen en de opmars van sociale lagen met een antisystemisch karakter. De toenemende economische en sociale polarisatie en de legitimatie van het materiële belang als de hoogste waarde, wat inherent is aan mercantiele betrekkingen, worden krachtige en steeds complexere uitdagingen voor het huidige Chinese leiderschap.

De hervormingen op het gebied van de economie werden door velen beschouwd als een prognose van de uitbreiding van het neoliberale kapitalisme op het immense Chinese grondgebied, door de bedrijven die er werkten voordelige en lucratievere voorwaarden aan te bieden. De resultaten waren echter anders, hebben niet tot dergelijke resultaten geleid doordat de Chinese Staat de controle over de belangrijkste economische elementen behield.

Op zijn beurt heeft de centrale rol die de CPC over de hele lijn en op alle niveaus op zich nam, de consensus binnen en buiten de partij tot ongekeerde hoogten doen stijgen, waardoor bruggen konden worden geslagen en grote verdeeldheid kon worden voorkomen tussen de verschillende stromingen of politieke tendensen, tussen de kuststreken en het binnenland, tussen de economische sectoren en de sociale sectoren.

De recente aanpak van de door Covid-19 ontketende pandemie, waarbij politieke criteria zwaarder wogen dan de gebruikelijke marktmechanismen, heeft aangetoond dat de politieke leiding dit vraagstuk met de nodige zorgvuldigheid heeft aangepakt. Het heeft op zijn beurt het proces weerspiegeld van geleidelijke versterking van de hervormingen, met name de politieke en sociale componenten daarvan, die het mogelijk hebben gemaakt richting te geven aan strategische vraagstukken zoals de geleidelijke omvorming van het huidige ontwikkelingsmodel, de herverdeling van de rijkdom, de verkleining van de inkomenskloof en de regionale ontwikkeling, de bestrijding van de armoede en de bevordering van nieuwe concepten zoals onder meer wetenschappelijke ontwikkeling, de harmonieuze socialistische samenleving, de gematigd welvarende samenleving, de sociale economie en de gemeenschappelijke welvaart, gericht op nieuwe wegen.

Het debat over Chinees socialisme en economisch determinisme

Francisco Fernández Buey zegt: 'degenen die de werken van Marx reduceren tot economisch determinisme, lezen zijn werken achterstevoren'. In zijn analyse 'Marx without *isms*' is deze auteur van mening dat een van de grote bijdragen tot het begrip van sociale processen bestond in de identificatie van de invloed van economische factoren en productiewijzen op de structuren die door elke maatschappij worden aangenomen. Volgens deze auteur was het niet Marx die de loftrumpet stak over de essentiële rol van de economie in de moderne wereld, want hij beperkte zich er nauwelijks toe kennis te nemen van wat zich voor zijn ogen afspeelde in het negentiende-eeuwse kapitalisme, en riep op tot rebellie tegen de determinaties van het economische (Fernandez Buey, 1999).

Strikt genomen is het marxisme niet ontsnapt aan verdraaiingen in de interpretatie van het oorspronkelijke idee, waarbij soms 'conditionering' werd verward met 'volledige bepaling'. Dat verklaart dat de variant die het meest uitging van een economisch determinisme, voornamelijk onder invloed van de Sovjet-Unie, de nadruk legde op het bezit van de productiemiddelen als de enige en definitieve verklaring om de kenmerken van een maatschappij vast te stellen.

Een soortgelijke waarschuwing krijgen we van Eric Hobsbawm, die er in zijn werk *Marx and history* op wijst dat 'historisch materialisme geen economisch determinisme is en dat niet alle niet-economische verschijnselen van de geschiedenis kunnen worden afgeleid uit specifieke economische verschijnselen' (Hobsbawm, 1986, pp.73-81).

Een van de opmerkelijkste gevolgen van de last van het economisch determinisme is dat er analytische elementen ontbreken om andere culturele, ideologische en symbolische verschijnselen die evenzeer van invloed zijn op de sociale structuren en de uitoefening van macht, te begrijpen en te verklaren. Verschillende marxistische denkers hebben dan ook getracht dit gemis goed te maken vanuit verschillende theoretische benaderingen, waarbij onder meer de begrippen 'burgermaatschappij' en 'hegemonie' van de Italiaan Antonio Gramsci in het oog springen.

Een van de aspecten die westerse analisten over China het meest in verwarring brengen is het bestaan van vage grenzen tussen de staat en de 'burgermaatschappij', tussen het collectief en het individu, zaken die in de theorie van Gramsci bijzonder helder verwoord worden. Hij vermijdt ook de valkuil van de scheidslijnen door te concluderen dat de opbouw van macht (hegemonie) zowel via de staat verloopt als via de in de maatschappij gevestigde relaties (religie, school, tradities, waardesystemen, familie, enzovoort).

Toegepast op China, vooral tijdens de hervormingen, biedt de analyse van sociale verhoudingen, waardesystemen, symbolen, onderwijs en culturele producties, in samenhang met de middelen van de Staat, ons belangrijke aanwijzingen over de consolidatie van het nationale project van de Aziatische reus en de versterking van het leiderschap van de CPC.

Op de vraag naar de criteria aan de hand waarvan kan worden vastgesteld of een bepaald model al dan niet op de weg naar het socialisme blijft, stelt Barry Naughton een reeks kenmerken voor die in een socialistische economie zouden moeten bestaan, waaronder voldoende 'gesocialiseerde controle' over de hulpbronnen door de staat (wat begint met de erkenning van de belangrijke rol van openbaar eigendom, gesocialiseerd eigendom, de regelgevende capaciteit van de staat en zijn vermogen om de inkomens te herverdelen), een beleid dat andere resultaten nastreeft dan die welke door een markt zonder enige interventie worden gegenereerd (een beleid waarin de wetten van de markt niet blindelings overheersen), een adequate ontwikkeling van de productiekrachten die de bevolking ten goede komt en haar levenskwaliteit verbetert, in omstandigheden van ecologische duurzaamheid, alsook de centrale deelname van de bevolking aan de economische besluitvormingsprocessen op zowel macro- als microniveau, dat wil zeggen een democratie met een sterke rol voor de bevolking (Naughton, 2017).

Samir Amin is bijvoorbeeld van mening dat in de periode van de overgang naar het socialisme de steun voor collectief eigendom van de grond moet overheersen, de opbouw van een modern industrieel systeem, het behoud van staatseigendom over belangrijke sectoren van de economie en vooral over de financiële en de kredietsector, het behoud van planningscriteria samen met het gebruik van handelsbetrekkingen, evenals een manier om te integreren in de wereldmarkt, waarbij de economische soevereiniteit behouden blijft, technologieoverdracht wordt benut en een belangrijk deel van het overschot wordt behouden (Amin, 2013).

Natuurlijk ontbreekt het in de analyse van het socialistisch economisch werkingsmodel niet aan halve waarheden of gemeenplaatsen. Wanneer bijvoorbeeld de verschillende soorten eigendom worden genoemd zonder ze te specificeren, of de term management valt, zonder beschrijving van hoe dit werkt, of organisatie, zonder enig beeld daarvan, of zelfs wanneer er sprake is van de verdeling van de rijkdom, zonder uitleg over hoe die wordt geproduceerd ... De conclusie is dat het beste model het model zal zijn dat de optimale voorwaarden schept om van de startomstandigheden naar een hoger stadium van de maatschappij te gaan. (Fernández Estrada, 2011).

Natuurlijk zijn er elementen die ook in kapitalistische modellen aanwezig zijn, zoals het gewicht van eigendomsvormen, reguleringsmechanismen en bronnen van verdeling van rijkdom, voor zover de beginselen die het kapitalistische en het socialistische systeem regeren, verschillend zijn. Daarom zijn de sociale productieverhoudingen, hoewel zij in wezen beantwoorden aan eigendomsverhoudingen, in China aan grenzen gebonden. Dat heeft de spontaniteit van hun werking verhinderd, en heeft bijgevolg de socialistische opbouw niet in de weg gestaan.

Het onderzoek van de hypothesen en van hun beperkingen en uitdagingen krijgt een grotere relevantie wanneer de verwezenlijkingen een belangrijk bewustzijn weerspiegelen en wanneer er belangrijke consensus in de Chinese leiding blijft over de noodzaak om de hervormingen in nieuwe richtingen om te buigen wanneer dit noodzakelijk is gebleken. In deze zin moet worden opgemerkt dat de botsing tussen extreme visies op het soort socialisme dat in het land moet worden opgebouwd, verre van overwonnen zijn. Ze hebben zich integendeel vermenigvuldigd in een breed

universum van sociale en zelfs ideologische tegenstellingen die ten grondslag liggen aan de huidige Chinese samenleving en aan haar eigen politieke superstructuur.

Desondanks is bewezen dat het Chinese politieke leiderschap niet alleen de juiste lessen en ervaringen heeft weten te trekken uit zijn tegenslagen, wat van doorslaggevend belang is geweest bij het opzetten van zijn eigen model van socialisme, maar ook de zekerheid heeft versterkt dat het socialistische potentieel niet kan worden verwezenlijkt zonder een deftig economisch beleid en werkingsmechanismen die, op het vereiste en adequate niveau, de efficiëntie en de wetenschappelijk-technische vooruitgang bevorderen.

Dit heeft een leidraad opgeleverd om het complexe kader van overtuigingen en praktijken die verband houden met de socialistische opbouw opnieuw op te stellen, op basis van een open en consequent debat in elke fase over de stellingen ervan. Daardoor konden nieuwe en unieke voorstellen worden ontwikkeld. Hoewel de hervormingen dus zowel het economische als het politieke systeem hebben beïnvloed, is de CPC erin geslaagd haar leidende rol te behouden en tegelijkertijd zekerheid te bieden over de politieke oriëntatie van die hervormingen.

De successen in de recente strijd tegen de pandemie en tegen de armoede tonen belangrijke parallellen. De resultaten weerspiegelen wat ivoor beide gemeenschappelijk is: het leiderschap, de organisatorische vaardigheden en het mobilisatievermogen van de CPC. Het komt er op neer dat de partij, terwijl ze aan de macht is, toont dat haar vitaliteit afhangt van de mogelijkheid om zich aan te passen, zichzelf te reguleren en strikt bestuur te ontwikkelen. Daarbij komt de systematische nadruk, tijdens het mandaat van Xi Jinping, op de noodzaak om de 'zelfrevolutie' binnen de CPC voortdurend te verdiepen, zonder daarbij uit het oog te verliezen wat haar oorspronkelijke bedoeling, haar historische missie is. Met versterking van gestandaardiseerde regels en procedures, het voortdurende toezicht van het volk, het vermogen om zich aan te passen en zich te richten op het oplossen van praktische problemen om de gestelde doelen waar te maken.[\[12\]](#)

Strikt genomen blijkt uit de objectieve analyse van de gevolgen van de hervormingen voor de Chinese samenleving dat deze hervormingen belangrijke aspecten van de economische, politieke en institutionele werking van het land hebben veranderd, zoals de eigendomsverhoudingen, de rol van de markt en haar relatie met de regering, en van de regering met de besluitvorming in economische aangelegenheden, de behandeling van buitenlandse investeringen, de transformatie van regeringsfuncties (inclusief de afbakening van de functies van partij-regeringen en regering-bedrijfsleven), de verdieping van de hervormingen op agrarisch, zakelijk, fiscaal en financieel gebied, de betrekkingen tussen de centrale regering en de lagere overheid, de betrekkingen tussen het land en de steden, de verbetering en uitbreiding van de socialistische democratie, de bevordering van de rechtsstaat en het beginsel van regeren volgens de wet, de toezicht- en controlemechanismen, de verdediging van de cultuur en de vergroting van de culturele 'soft power', het kanaliseren van de verlangens en zorgen van de bevolking, de bescherming van het milieu.

De praktijk van het formuleren van strategische en vijfjarenplannen in alle richtingen, top-down en bottom-up, heeft de CPC in staat gesteld de verschillende dimensies van structurele veranderingen in de instructies op het gebied van de economie, de politiek, de instellingen en van het milieu te combineren en deze te veranderen in gidsen voor de vervulling van haar visie als natie. Dit heeft de Partij in staat gesteld om op doelmatige wijze leiding te geven aan de oriëntatie van de ontwikkeling. Ze wist zelfs structurele en institutionele onevenwichtigheden op te lossen met een strategische en consensuele visie voor de middellange en lange termijn. Ze stuurde de ontwikkeling in de richting van

de vervulling van de Visie van de Natie (socialistisch, modern, welvarend, democratisch, beschaafd, harmonieus en mooi). Ze definieerde en gebruikte de strategische krachtlijnen als pijlers en stuurprogramma's van de ontwikkelingsstrategie. Ze bevorderde de ontwikkeling van strategische sectoren en plaatselijke ontwikkeling. Ze wist de industriële planning en het staatskapitaal te gebruiken om schaalvoordelen en concurrentievoordelen te verkrijgen.

Democratie

Men kan er niet omheen dat de term 'democratie' in het Chinese geval een bredere en andere betekenis krijgt dan de betekenis die er in de westerse macrowereld aan wordt gegeven. Het gaat om een integrale en niet een electorale democratie: uit het ontwerp, de opzet en de werking van het systeem van politiek overleg en meerpartijensamenwerking onder leiding van de CPC blijkt dat haar democratie sterker en concreter is dan die van vele westerse landen die zich als haar kampioen opwerpen. De CPC laat niet alleen zien dat zij de overgrote meerderheid van het volk vertegenwoordigt, maar juist daarom voelt zij de noodzaak om zich te laten adviseren door de beste en slimste leden van de Chinese samenleving, of zij nu lid zijn van de CPC of niet, en om deze burgers systematisch te raadplegen.

Om te begrijpen hoe de Chinese democratie functioneert, is het belangrijk dat men zich verdiept in de werking van de Politieke Consultatieve Conferentie van het Chinese Volk (CPPCC), die de samenwerking tussen de partijen en het politiek overleg onder leiding van de CPC voortzet. De leden zijn meestal deskundigen van topniveau in hun respectievelijke gebieden. Er wordt naar hen geluisterd en er wordt rekening gehouden met hun onderzoeken en voorstellen.

De nodige aanpassing van het systeem van volksvergaderingen en de groeiende rol daarvan bij de verdediging en bevordering van de rechtsstaat en het institutionalisme, de verbetering van het systeem van raadpleging en democratisch toezicht, de uitbreiding van de kanalen waarlangs het volk zijn mening kenbaar kan maken en de verbetering van de meerpartijensamenwerking, bestuurlijke decentralisatieprocessen, de toekenning van grotere autonomierechten aan regio's en gemeenten, de uitvoering van specifieke experimenten voor de ontwikkeling van de democratie op lokaal niveau, de erkenning van privé-eigendom en de aansluiting van particuliere ondernemers bij de CPC als een manier om de sociale basis van de CPC te verbreden.^[13] Het zijn allemaal uitdrukkingen van het geleidelijke en systematische proces van institutionalisering, dat zo belangrijk is in het streven om van China een modern socialistisch land te maken.^[14]

Er werd beslist om de politieke leiding (van de CPC) in sommige plaatsen en instellingen van het land en in de belangrijkste staatsondernemingen te laten fuseren met de administratieve leiding. Eerst werd dat experimenteel toegepast met het doel om de leiding van de partij als leidende kracht in de samenleving te versterken en te zorgen voor een homogener uitvoering van de hervormingen. De leiderschapscapaciteiten van de CPC blijken uit het feit dat die beslissing later werd herzien om de hoogste partij- en administratieve posten opnieuw van elkaar te scheiden, in het kader van het beleid om het regerings- en partijapparaat op regionaal niveau te verkleinen. De beslissing bleef echter van kracht in overheidsinstellingen en grote concerns, waar de hoogste manager of het administratief hoofd tegelijkertijd secretaris is van het plaatselijke of basiscomité van de CPC. Deze werkwijze heeft de Partij niet alleen tot leider gemaakt maar ook tot manager van het socialistische werk op alle niveaus.

Op politiek vlak heeft de CPC aangetoond in staat te zijn snel en met succes belangrijke beleidslijnen en degelijke strategieën uit te voeren die een engagement op lange termijn vergen. In het 'nieuwe tijdperk', zoals Chinese bronnen de in 2012 begonnen periode vaak noemen, is de partij met succes grote en nieuwe uitdagingen aangegaan, zoals het blijven bevorderen van hervormingen, het transformeren van het economisch systeem, het begeleiden van ontwikkeling en sociale transformatie, het verbeteren van transparantie en het instellen van nieuwe zelfcorrectiemechanismen.

Het vorige element is belangrijk en verdient te worden benadrukt, omdat vaak wordt getracht democratie en politiek te reduceren tot het optreden van parlementaire fracties, partijen en de geschreven en ongeschreven pers en, in het algemeen, tot elk optreden dat plaatsvindt in het kader van de 'representatieve' democratie. Gramsci vestigt onze aandacht op deze kwestie door ons eraan te herinneren dat politiek 'de kunst van het besturen van mensen, van het verkrijgen van hun permanente consensus en dus de kunst van het stichten van de grote staten' is (Acanda, 2002).

Zo wordt het concept van het middenveld uit het burgerlijk-liberale denken gedemystificeerd. Dat concept gaat in wezen uit van de burgermaatschappij als iets dat onafhankelijk is en een positie tegenover de Staat inneemt. Daarmee wordt een zeer nuttig analytisch instrument opgegeven om te begrijpen hoe de zogenaamde privéruimtes van het individu in feite een slagveld zijn voor de opbouw van hegemonie, het scheppen van consensus en het consolideren van de macht. In het zogenaamde Westen lijken de onderlinge verhoudingen minder duidelijk. De verlichting van de burgerlijke Staat in zijn neoliberale fase heeft functies overgedragen aan de burgermaatschappij en de vergoddelijking van het individu en de verwerping van het collectief zijn de officiële religie geworden. Toch betekent dat niet dat hun scholen, culturele producties en media functioneren als iets anders dan klankborden van de macht en haar heerschappij.

Een soortgelijke analyse verdient de vraag naar de legitimiteit van het politieke systeem, die in de Chinese context niet in verband lijkt te staan met het electorale spel, maar met andere belangrijke historische, institutionele, politieke en economische factoren. De verkiezingen in China zouden niet meer legitimiteit opleveren dan de hervormingen die, door het Chinese politieke systeem voortdurend te onderzoeken, een systeem van geïnstitutionaliseerde volksraadplegingen aan het systeem toevoegen, waarin de volkswil wordt geïdentificeerd en verenigd, evenals de professionaliteit van de Staat, verder gewaarborgd door het meritocratische systeem dat de meest bekwame en voorbereide personen selecteert.

De CPC heeft het vermogen om, vanuit haar machtspositie, de erfenis van 5000 jaar beschaving en cultuur te kanaliseren ten gunste van een nationaal project van bevrijding, wederopstanding en ontwikkeling. Dat wordt op zijn beurt een van de sleutels die haar succes verklaren bij het leiden van de hervormingen, haar veerkracht om de door bepaalde maatregelen veroorzaakte sociale onrust op te vangen en haar doeltreffendheid bij het handhaven van de hegemonie. Het beïnvloedt ook de steun van de meerderheid bij de manier waarop de partij het land bestuurt en het bepaalt de Chinese democratie.

Uit de analyse blijkt dus dat het Chinese politieke systeem, onder leiding van de CPC, erin geslaagd is een doeltreffend feedbackmechanisme in te bouwen, dat niet alleen innovatie bevordert, maar ook aanzet tot verbetering en tot het in real time volgen van de resultaten, en helpt fouten op te sporen en tijdig te corrigeren. Er zijn diverse complementaire politieke partijen en diverse tegenwichtmechanismen van kracht in het systeem van de meerpartijensamenwerking. Die fungeren

als een permanente evaluatie van hoe de heersende CPC functioneert en als een bron voor het vastleggen van 'suggesties' voor de besluitvorming via zeer uiteenlopende voorstellen. In feite fungeert een dergelijk platform als adviesbron, collectief leiderschap en toegang voor leden van andere partijen of mensen die niet bij de partij zijn aangesloten, tot diverse leidinggevende posities, ongeacht of er een professionele vertegenwoordiger van de CPC in staats- en particuliere instellingen is.

Ook wordt, als onderdeel van het democratisch proces, op grote schaal gebruik gemaakt van wetenschappelijke enquêtes om vast te stellen en te begrijpen wat de gewone mensen denken en belangrijk vinden. Zo wordt er gezorgd voor een gecontroleerde feedback zoals die welke typisch is voor 'westerse' samenlevingen, zonder dat verkiezingen van het westerse type noodzakelijk zijn.

We moeten niet vergeten dat ambtenaren en partijkaders in het kader van hun benoemingsprocedures verplicht zijn te luisteren naar en rekening te houden met de opmerkingen en aanbevelingen van hun collega's, ondergeschikten en superieuren. Evenmin dat, wanneer een nieuw beleid wordt uitgestippeld, de meningen en attitudes van de bevolking waarop dit beleid van invloed zal zijn, dat wil zeggen zal kunnen geassimileerd worden, door middel van wetenschappelijk onderzoek worden geëvalueerd en gepeild.

Het huidige Chinese leiderschap lijkt ook steeds vastbeslotener om 'aanzienlijke economische schade' te aanvaarden (zo noemen sommige auteurs het) om niet-economische doelstellingen te bereiken. In de Chinese media worden die benadrukt als noodzakelijke stappen om 'asociale tendensen' te stoppen en 'kapitalistische excessen' in te dammen. Het is duidelijk dat het land veel gewonnen heeft in termen van ontwikkeling en economische groei, maar ook veel verloren heeft in termen van filosofie en waarden. Zo is het consumentisme, net als in de westerse samenlevingen, een belangrijk deel van de *modus operandi* geworden. En daarmee ook de cultus van het geld, van het individualisme, van een frivole, apathische en ongeïnteresseerde mentaliteit.

Volgens de Mexicaanse onderzoekster Flora Botton heeft de zogenaamde Chinese 'middenklasse' gewoonten aangenomen die vergelijkbaar zijn met die van de middenklasse van elk ander land met een opkomende economie. Ze zijn uitdagend en competitief, ze sturen hun kinderen naar privéscholen, ze verwerven luxe onroerend goed, reizen vaak naar het buitenland, en zijn bovenal zeer consumptiegericht (Botton, 2008).

De CPC-regering heeft niet getracht deze ongunstige realiteiten te verbergen, maar is zich er steeds meer van bewust geworden en is vastbesloten ze onder ogen te zien om haar legitimiteit en, daarmee, de teugels van de politieke macht te behouden. Er moet rekening mee worden gehouden dat er in China een sterke weerstand bestaat tegen de stuwkracht van deze factoren, vooral aan de universiteiten. Daar heeft een belangrijk deel van de jeugd de regering zelfs gedwongen om belangrijke aanpassingen door te voeren, waardoor het onderwijsmodel steeds verder af komt te staan van de sterk concurrerende modellen van het westerse onderwijs, en probeert het de eigen modellen terug te winnen.

Wat de kenmerken van het Chinese eigen model betreft, presenteren Cheng Enfu, voormalig voorzitter van de Chinese Academie voor Marxisme en erelid van de Chinese Academie van Sociale Wetenschappen, en Ding Xiaoqin, directeur van het Centrum voor Politieke Economie met Chinese Kenmerken, een document getiteld 'A Theory of China's Miracle' dat relevant is voor de huidige analyse omdat het samenvat wat het socialisme zou moeten vertegenwoordigen.

Voor de auteurs vereist het socialisme als basiselement een materieel en technologisch ontwikkelingsniveau dat de bescherming van het milieu en de vooruitgang van de samenleving bevordert, dat beter voorziet in de behoeften van de bevolking, dat vooruitgang boekt bij de verdeling van de rijkdom door uitbuiting en polarisatie te bestrijden en de inkomenskloof te dichten, dat de productieve groei en productiviteit voortzet, dat de voorrang van publieke eigendom in het bestaande eigendomsstelsel waarborgt, dat het beginsel van de door de Staat geleide markt versterkt, dat een snelle ontwikkeling met hoge prestaties en evenwicht waarborgt, en dat een openstelling voor de buitenwereld garandeert, met een steeds grotere economische soevereiniteit.

Hier moeten we enkele feiten aan toevoegen. China is ook een pionier geweest op het gebied van de ontwikkeling van kleine en micro-ondernemingen, de popularisering van het onderwijs, de verplaatsing van hele dorpen, ecologische compensatie [\[15\]](#) en van sociale zekerheid. Dit alles is over hele land uitgevoerd, zij het naar gelang van de kenmerken en behoeften van elke streek of regio van het land, in een positieve top-down strategie.

De Chinese cultuur is nooit gebaseerd geweest op absolute waarheden of onwrikbare principes. Zelfs het begrip 'het behoud van de harmonie' betekent volgens de Chinese opvatting niet dat men moet onderscheiden tussen wat goed of slecht is, maar veeleer tussen wat handig is en wat noodzakelijk is voor het grotere goed, waarvan de beslissing altijd heeft gelegen bij de regeringsinstellingen, die in het verleden vertegenwoordigd waren in de regering van geleerden. Daarom is kennis een begrip dat iedereen toebehoort en moeten mensen het delen zonder dat zij daarvoor prijzen of beloningen hoeven te krijgen.

De verwezenlijkingen van China op deze gebieden laten onbetwistbare vooruitgang zien, maar ook belangrijke doelstellingen die nog moeten worden bereikt. Wat armoedebestrijding betreft, zijn de geweldige resultaten die zijn bereikt welbekend: vorig jaar werd de totale opheffing van extreme armoede afgekondigd, zelfs tien jaar eerder dan gepland in de agenda voor duurzame ontwikkeling van de Verenigde Naties. Op de menselijke ontwikkelingsindex ging China tussen 1988 en 2015 van een laag naar een hoog niveau. Ongelijkheden in de inkomensverdeling bleven wel bestaan, maar worden van jaar tot jaar kleiner. In 2016 was de GINI-coëfficiënt 0,465, lager dan de 0,491 die in 2008 werd geregistreerd (Naughton, 2017:14-19). [\[19\]](#).

Volgens de cijfers van de WTO was de afhankelijkheidsgraad van buitenlandse handel (met name uitvoer) eind 2021 gedaald van 64% tot 31,5%. Dat cijfer zou verder moeten dalen wanneer ondertussen het middeninkomenssegment van de bevolking verder toeneemt. Volgens schattingen zal de zogenaamde Chinese middenklasse tegen 2035 tot 800 miljoen mensen groeien. Daardoor zal het percentage van afhankelijkheid verder kunnen dalen tot 25%.

Het is dus nodig om voorwaarden te blijven scheppen die meer op integratie zijn gericht, zodat mensen een betere opleiding kunnen krijgen en hun ontwikkelingscapaciteiten kunnen verbeteren. Ze moet ook een ontwikkelingsklimaat worden geschapen dat meer mensen kansen biedt om hun levensstandaard te verbeteren. De nadruk moet met andere woorden liggen op essentiële zaken zoals de bevordering van hoogstaande ontwikkeling, de verhoging van inkomens van stads- en plattelandsbewoners, de verkleining van de loonkloof en het binnen de perken houden van de polarisatie van rijkdom.

De theorieën en gedachten die hulde brengen aan het *socialisme met Chinese kenmerken*, schetsen een kritisch pad voor de uiteindelijke omvorming van China tot een modern, welvarend,

democratisch, beschaafd en harmonieus socialistisch land tegen het midden van deze eeuw. De meest recente zijn gericht op het hoogtepunt van de socialistische modernisering en de grote revitalisering van de Chinese natie in de nieuwe historische omstandigheden, op basis van de alomvattende opbouw van de 'gematigd welvarende samenleving' en de versterking van het institutionalisme, de wettigheid en de socialistische rechtsstaat.

De belangrijke rol van de sociale wetenschappen in de opbouw van het Chinese socialisme

De ontwikkeling van het socialisme in China onder leiding van de CPC, vooral tijdens de hervormingsperiode, ging gepaard met een sterke ontwikkeling van het marxisme en van sociale wetenschappen in het algemeen. Dat was het uitgangspunt voor de opbouw van een eigen model van socialisme dat is aangepast aan de karakteristieken en de nationale omstandigheden.

Een paar van de onderscheidende kenmerken van het Chinese proces zijn net de rol die aan sociale wetenschappen wordt toegekend en het vermogen tot theoretische uitwerking dat de CPC heeft ontwikkeld. Elke politieke generatie heeft haar eigen bijdrage geleverd aan het 'theoretische systeem van het socialisme met Chinese kenmerken'. Daardoor konden de belangrijkste ervaringen van elke fase van het proces worden geanalyseerd. Er werd een bijzondere nadruk gelegd op nieuwe concepten en theorieën die tijdens de hervormingen zijn ontstaan, zonder de voorgaande doctrines uit te sluiten. Zo werden de nieuwe én oude theorieën één geheel, met als doel het theoretische denken van de CPC aan te passen aan de nieuwe realiteiten en goed om te gaan met de tegenstrijdigheden en problemen die elke periode kent, terwijl de continuïteit en de socialistische oriëntatie van het proces behouden blijven.

De 'vier integriteiten' kenmerken het proces van socialistische opbouw in zijn huidige fase, net op het moment dat China meer aandacht besteedt aan de verbetering van het bestuur, na het voltooiën van het 'economische wonder', aan sociale rechtvaardigheid en aan de 'rechtsstaat'. Li Cheng, directeur van het John L. Thornton Center for Chinese Studies van het Brookings Institution, meent dat 'de gematigd welvarende samenleving een droom is die voor de grote meerderheid geldt, terwijl de verdieping van de economische hervorming het streven is van de Chinese zakenlieden, vooral van de particuliere zakenlieden'.

De traditionele marxistische definitie van de fundamentele tegenstrijdigheid van het socialistische systeem werd onder Xi Jinping geherformuleerd als de tegenstrijdigheid tussen de groeiende vraag naar een beter leven van de bevolking enerzijds en de onevenwichtige en ontoereikende ontwikkeling anderzijds (Jinping, 2017). De huidige oriëntatie van ontwikkeling en gemeenschappelijke welvaart lijkt erop gericht deze fundamentele tegenstrijdigheid op te lossen. Een recente commentaar op China.org, een belangrijk Chinees digitaal medium, riep op om 'gemeenschappelijke welvaart' niet te verwarren met 'egalitarisme'. Het wees erop dat gemeenschappelijke welvaart in China een 'door allen gedeelde overvloed' impliceert, zowel in materieel als cultureel opzicht, geen egalitarisme.[\[17\]](#)

Het marxisme met Chinese kenmerken ontstond uit de theorie van Deng Xiaoping (XVe Congres van de CPC in 1997) in samenhang met het marxisme-leninisme en het gedachtegoed van Mao Zedong en werd gepresenteerd als een nieuwe ontwikkeling vanwege vier elementaire argumenten:

Ten eerste omdat het de beginselen van 'emancipatie van het denken' en 'zoeken naar waarheid in de feiten' belichaamt.

Ten tweede omdat het de theorie en praktijk van het wetenschappelijk socialisme weerspiegelt en de essentie ervan laat zien.

Ten derde omdat het erin slaagt de internationale situatie in haar geheel correct en vanuit marxistisch perspectief te verklaren. Zo kan het succes of het falen van andere socialistische landen worden geanalyseerd, alsook welke manieren wel en niet werken wanneer de armste landen zoeken naar manieren om zichzelf te ontwikkelen, welke ontwikkelingstendensen er zijn en welke tegenstellingen er zijn tussen ontwikkelde landen.

Ten vierde omdat het een nieuwe wetenschappelijke theorie vormt voor de opbouw van het Chinese socialisme in nieuwe historische omstandigheden, met vrede en ontwikkeling als overheersende mondiale tendensen, het proces van hervormingen en openstelling in volle gang, en de synthese van historische ervaringen van het socialisme in China en in andere landen van de wereld.

Chinese theoretici zijn grondig geschoold in de marxistische dialectiek, en vooral in de leninistische dialectiek, maar daarnaast proberen ze die ook uit te breiden tot het terrein van de politiek. Daarvoor voegen ze denken en praktisch handelen samen tot nieuwe en zeer vernieuwende ideeën, voorstellen en gedragingen. De hervormingen werden dieper en vonden ook een toepassing op nieuwe gebieden. De oprichting en verbetering van politieke, economische, sociale, massa-, staats- en juridische instellingen werd de prioriteit. Zo konden alle burgers actief deelnemen aan het politieke leven waardoor er weer nieuwe mechanismen voor debat, politiek overleg en consensusvorming komen. Dit zou uiteindelijk leiden tot meer grondigheid en legitimiteit van het besluitvormingsproces, vermindering van de ondoorzichtigheid ervan en verbetering van de macht van de CPC over het functioneren van de samenleving als geheel.

De belangrijkste aanpassingen hebben hoofdzakelijk betrekking op de economische, institutionele, normatieve en functionele aspecten. Dat komt omdat het de bedoeling was met de doorgevoerde transformaties de politiek-ideologische grenzen van het systeem te versterken, waarbij vooral de leidende positie van de CPC als het kader voor de verwezenlijking van politieke en economische veranderingen, belangrijk was. Dit werd bekrachtigd door de grondwet en andere wetten van het land, waardoor die leiding een onwrikbare premisse is geworden. In dit proces werden westerse instellingen en concepten aangepast aan de bijzonderheden van de Chinese historische en culturele realiteit.

Zowel de politieke leiding als theoretici en wetenschappers trachtten de werkelijkheid op te vatten op basis van algemene theoretische beginselen die verwijzen naar de mens en de sociale dynamiek die tot stand is gebracht door sociale klassen en politieke instellingen. Daarbij bepleitten ze dat de maatschappij en de politiek zou moeten ontwikkelen vanuit wat wenselijk is of zou moeten zijn. Om dat te bereiken ontwikkelden ze hun eigen concepten en categorieën, aangepast aan hun historische en nationale bijzonderheden. Dat verklaart ook waarom een deel van het beleid dat werd uitgevoerd niet expliciet zo werd benoemd in het begin, maar door pragmatisme, experimenteren en berekende risico's toch tot stand kwam als gevolg van aanpassingen. Dit gebeurde vooral tijdens de reformistische periode.[\[18\]](#)

Begrippen als openstelling en modernisering geven ons al een idee over hun zelfbeeld. De Fa zhi, of de Chinese rechtsstaat, was oorspronkelijk erg gericht op het streven naar transparantie, politieke controle en wettelijke regulering van de regering en het openbaar bestuur. Pas in de loop der jaren

begon de staat de nadruk te leggen op zijn socialistische karakter en zijn verschillen met de traditionele kapitalistische rechtsstaat.

Vanaf het allereerste begin van de hervorming hebben Chinese wetenschappers en onderzoekers mee een nieuw beleid uitgestippeld. Ze hebben voorstellen gedaan voor aanpassingen, maar ook theorieën uitgedacht. Ze kwamen vanuit meer dan honderd belangrijke academische onderzoekscentra, universiteiten of gespecialiseerde persmedia, die meer dan 260 disciplines en subdisciplines bestrijken, waarin multidisciplinaire, transdisciplinaire en interdisciplinaire benaderingen vandaag de dag de overhand hebben. Deze instellingen zijn echte denktanks geworden die betrokken zijn bij de besluitvorming van het CPC en de regering. Sommigen zijn zelfs adviseur of lid geweest van werkgroepen en commissies van de regering of de Partij, en dragen met hun ervaringen, beoordelingen en conceptualiseringen bij tot het ontwerpen en uitvoeren van nieuw beleid. In die zin is hun rol van doorslaggevend belang geweest bij het bereiken van een nationale consensus over de noodzaak van hervormingen. Vooral om tegemoet te komen aan de verschillende belangen die als gevolg van de hervormingen in het land zijn ontstaan.

Een belangrijke stap was het besluit om op maart 2018 de centrale school van de CPC en de bestuursacademie te fusioneren in het kader van de institutionele hervorming van de CPC en de staat, als gevolg van het in 2017 gehouden XIXe Congres van de CPC. Het doel ervan is niets anders dan de consolidering van het leiderschap van de CPC, dat sinds 2018 in de statuten van de CPC en in de preambule van de grondwet wordt omschreven als een essentieel kenmerk van *het socialisme met Chinese kenmerken*. [\[19\]](#)

Hoewel wat er verwezenlijkt is, een belangrijk besef met zich meebrengt van de noodzaak om de sociale wetenschappen onafhankelijk te blijven bevorderen als een essentiële theoretische ondersteuning om de hervorming in nieuwe richtingen te blijven sturen, wordt er ook nagedacht over de reikwijdte en de inhoud van het academisch debat waarin, naast de meest consequente marxistische exponenten, ook de aanhangers van het neoliberalisme, de sociaaldemocratie en de beperking van de rol van de Staat hun opwachting hebben gemaakt die ervoor pleiten om de hervormingsinspanningen te heroriënteren op de ontmanteling van het socialisme en zijn meest consistente instellingen.

Binnen het academisch debat zelf vormen de botsingen tussen beide stromingen een directe weerspiegeling van de sociale en zelfs ideologische tegenstellingen die ten grondslag liggen aan de huidige Chinese samenleving en haar eigen politieke superstructuur.

Sommige auteurs erkennen de vooruitgang van het land als gevolg van de hervormingen niet. Dat komt omdat deze veranderingen geleidelijk zijn gebeurd en moeilijk te traceren zijn. Er waren geen spectaculaire en abrupte transformaties die erop gericht waren de grondslagen van het politieke systeem te wijzigen, maar wel veranderingen om het systeem te versterken en niet te vervangen.

Conclusie

De staat, de economie en de samenleving in deze casus zijn drie factoren die zich allen binnen de socialistische overgang bevinden, maar in verschillende fases: een staat geregeerd door een communistische partij, een samenleving met een socialistisch karakter en een economie die is ontstaan, gedefinieerd en geconceptualiseerd vanuit de Chinese politieke en economische theorie.

Het model dat een socialistisch land op een bepaald historisch moment besluit aan te nemen, is niet onveranderlijk. Het wordt herzien en aangepast onder bepaalde omstandigheden, binnen de grenzen van het huidige politieke systeem. Die herzieningen-hervormingen zijn de 'drijvende kracht' geworden achter de ontwikkeling van het *socialisme met Chinese kenmerken*. Als we dat als feit aanvaarden, moet elke analyse vanuit een economisch of politiek perspectief in eerste instantie rekening houden met hoe goed de vooropgestelde doelen zijn bereikt. Het geeft geen pas om het model gewoon te bekritisieren vanuit een idee-fixe over de aard van het socialisme of om het model te vergelijken met kapitalistische modellen die niet dezelfde motivatie en niet hetzelfde doel hebben.

Aan de hand van de criteria die in deze analyse zitten, kunnen we vaststellen dat het huidige model in China, met al zijn correcties, nog steeds de weg naar het socialisme bewandelt. Het Westen produceert en reproduceert een bepaald politiek verhaal. Het is belangrijk om te zien hoe daartegenover een eigen Chinees verhaal is geplaatst. Een verhaal dat gebaseerd is op concepten die we in dit document analyseren en waarbij we duidelijk zien hoe belangrijk de rol van de sociale wetenschappen en het theoretische en academische debat is.

We kunnen dus stellen dat dit theoretische werk axiologisch is. Het weerspiegelt zijn eigen bijzonderheden, in plaats van zoals in de westerse modellen een universaliteit te willen opleggen. De hervormingen in China zijn eerder geïnspireerd door een axiologie (een waardenleer) dan door een theorie. De boventoon is een filosofische en politieke opvatting, die wordt uitgedrukt in verschillende vormen en op verschillende manieren. Maar het hoofddoel was altijd om eigen concepten, definities en acties uit te werken zodat hun daden een eigen politiek onderwerp werden.

De noodzaak om het ontwikkelingsmodel om te vormen vormde het uitgangspunt van de twee recentste vijfjarenplannen (XIII en XIV). Dat bevestigt de belangrijke rol van consensus zowel in de gehele samenleving als in het land in het algemeen.[\[20\]](#) Het evenwicht dat ontstaat wanneer de hervormingen worden uitgevoerd, is een soort instrument geworden om te meten in welke richting de resultaten neigen.

Toen Xi Jinping zijn mandaat opnam, werd de strategie aangenomen om de politieke oriëntatie van de hervormingen in de richting van een substantieel sociaal karakter te veranderen. Maar die strategie ontstond al vroeger, onder de Vierde Generatie van leiders onder Hu Jintao. Hun bijdragen waren onder andere concepten zoals de 'wetenschappelijke kijk op ontwikkeling' en de 'opbouw van een harmonieuze samenleving'. Die strategie veronderstelde een gunstiger scenario voor de krachten ten gunste van het socialisme in China, hoewel het tegelijkertijd de complexiteit en de nieuwe uitdagingen bekrachtigt die voor ons liggen. Vandaar het belang om de evolutie op de voet te volgen.

Het aanpassingsproces heeft tijd gekost en men heeft veel moeilijkheden moeten overwinnen. Hoewel de aanhangers van het huidige leiderschap in de meerderheid zijn, zijn er ook mensen die bezorgd zijn dat de nieuwe maatregelen om corruptie te beëindigen, de rijkdom te herverdelen en een meer harmonieuze en evenwichtige ontwikkeling tot stand te brengen, uiteindelijk tot gevolg zullen hebben dat de economische groei zal worden afgeremd. Dat zou een einde maken aan de hervormingsgezinde impuls. Het volgende CPC-congres wordt gevierd in de tweede helft van dit jaar en is van cruciaal belang om te bepalen of de leiding in staat is deze lijn te behouden en te laten gelden.

Hedendaagse studies over China dompelen ons onder in diepgaande debatten over hoe we de legitimiteit van het Chinese socialisme kunnen bepalen. Soms laten ze ons de bedoelingen van de Chinese leiders verkeerd interpreteren. Soms proberen ze de toekomst van de CPC en het *socialisme met Chinese kenmerken* op meer gedetailleerde wijze te voorspellen. Het is echter even belangrijk om te kunnen bijdragen aan een kritisch overzicht van concepten en theorieën die over de kernpunten van de Chinese socialistische opbouw gaan, over het mogelijk universele karakter daarvan voor de analyse en over het contrast met heterodoxe of controversiële realiteiten die verband houden met het politieke Zuiden.

Deze analyse levert criteria en gegevens op die het mogelijk maken vast te stellen dat het model van het *socialisme met Chinese kenmerken*, met inbegrip van de in elke fase aangebrachte correcties, op de weg naar het socialisme blijft. Alsook dat, afgezien van tegenvoorstellen, het proces van aanpassing van het marxisme aan de nationale omstandigheden van China niet alleen aanleiding heeft gegeven tot nieuwe concepten, inhoud, methoden en criteria, maar ook tot een nieuw Chinees politiek verhaal, dat door binnenlandse bronnen '*sinificatie*' van het marxisme of *marxisme met Chinese kenmerken* wordt genoemd.

Vanuit methodologisch en operationeel oogpunt moeten veel van de geanalyseerde concepten en categorieën, die hun eigen epistemologische basis hebben, worden gecontextualiseerd en beoordeeld met inachtneming van de specifieke kenmerken van het Chinese voorbeeld, maar ook moet worden gekeken naar hun relevantie buiten China. Dat is een taak die hoog op de agenda staat voor het hedendaagse marxisme.

Referenties

- AMIN, SAMIR. (2013). *The implosion of Contemporary Capitalism*, Monthly Review Press, New York.
- BOTTON, F. (2008). *Cambio Social y Cultura en R.C (Coördinator) China: Radiografía de una potencia en ascenso*, México, El Colegio de México, Centro de Estudios de Asia y África, blz. 121-206.
- CHENG, ENFU y DING XIAOQIN (2017). 'A Theory of China's Miracle', *Monthly Review*, vol.68, no.8, januari.
- CHENG, ENFU en HE GANQIANG (2011). 'On the Academic Principle of Promoting the Modernization of the Chinese Economy –Analysis of the Relations Between Marxist Economic, Western Economic and Chinese Economic», en *Marxist Studies in China (2008-2009)*, Hoofdsamenstellers: Cheng Enfu y Hou Huiqin, Marxist Studies Editorial Department, Foreign Languages Press, Beijing, China (Print ISBN 978-7-119-068774-9), pp.114-143
- CORNEJO, ROMER (1987). 'Sobre los límites de la reforma política en China', *Revista Estudios de Asia y África*, XXII (3), 13 de Mayo de 1987.
- DÍAZ VÁZQUEZ, J. A. (2002). 'China: reformas socialistas y teoría económica', *Economía y Desarrollo*, No.1, Vol.130, enero/junio 2002.
- DIAZ VÁZQUEZ, J. A. (2013). *China: modelos de desarrollo económico, 2013*. Material remitido por el autor (Sin publicar).

- FERNÁNDEZ ESTRADA, O. (2011). El Modelo de Funcionamiento Económico en Cuba y sus transformaciones. Seis Ejes Articuladores para su análisis. Hernomen uit <http://www.eumed.net/cursecon/ecolat/cu/2011/>
- FERNANDEZ BUEY, F. (1999). Marx sin ismos. Verschenen in het tijdschrift El Viejo Topo, 25 augustus 2018, hernomen uit <https://www.elviejotopo.com/topoexpress/marx-sin-ismos/>
- FRANCESCON, E. (2018). La China comunista y la legitimidad: Repensando conceptos de la teoría política. Hernomen uit https://nanopdf.com/download/la-china-comunista-y-la-legitimidad-repensando_pdf
- GARCES, H. (2019). El socialismo ‘con características chinas’: ¿socialismo de mercado o restauración capitalista? América Latina en movimiento. Hernomen uit <https://www.alainet.org/es/articulo/199355>
- GILLEY, B. (2003). ‘The Limits of Authoritarian Resilience’, en Journal of Democracy, Vol.14, No.1. Washington D.C., John Hopkins University Press.
- GUEVARA, E. C. (2006). Apuntes críticos a la Economía Política. La Habana: Editorial de Ciencias Sociales y Centro Estudios Che Guevara.
- GONZÁLEZ GUTIÉRREZ, A. G. (2007). ‘Aspectos estratégicos en el perfeccionamiento de planificación’. Revista Cuba Siglo XXI.
- HART-LANDSBERG, M. en PAUL BURKETT (2004). ‘China and Socialism: Introduction’, Monthly Review, vol.5, no. 3, juli-augustus
- HOBSBAW, ERIC (1986). Marx y la historia, Cuadernos Políticos, número 48, México D.F., ed. Era, octubre-diciembre, pp.73-81.
- LI, JIAN en NIU XIAOLAN (2003). ‘The new middle class(es) in Peking. A case study’, *China Perspectives*, nr.45, januari-februari 2003, blz.4
- LI, WENLIN en C.J. MILHAUPT (2013). ‘Los grandes grupos empresariales chinos: entendiendo los mecanismos del capitalismo de Estado en China’, in Revista Chilena de Derecho, vol.40, no.3, pp.801-858.
- MAO, ZEDONG (1969). ‘Sobre la dictadura democrático popular’, in Obras Escogidas de Mao Zedong, tomo IV, Beijing, Ediciones en lenguas extranjeras
- MEYER, M. W. (2011). ‘Is it Capitalism?’. Management and Organization Review, vol.7, no.1, p.8.
- NAUGHTON, B. (2017). ‘Is China Socialist?’, Journal of Economic Perspective, vol.31, no.1, winter.
- PALLEY, T. (2012). ‘The Economic and Geo-Political Implication of China Centric Globalization’, New American Foundation, februari.
- PETRAS, J. (2005). EEUU-China: libre mercado o intervencionismo estatal, Rebelión
- PREOBRASHENSKI, E. y N. BUJARIN, s/f, La acumulación socialista, prólogo de Daniel Lacalle, Editorial Alberto Corazón, Comunicación 10, Madrid.

- RÍOS, X. (2012). China: la agenda de Hu Jintao, Anuario CIP.
- RIOS, X. (2010). ¿Comunistas chinos?, in Sitio Digital 'Observatorio de la Política china' (2010).
- RODRÍGUEZ, C. R., 1987, 'Sobre la contribución del Che al desarrollo de la economía cubana'. El Gran Debate sobre la economía en Cuba. Ocean Press, New York, 2006.
- SHAMBAUGH, D., 2008, 'The Party-State Studies Abroad' en Current History: A Journal of Contemporary World Affairs, Philadelphia.
- TEJEDA CANOBIO, E. (s/f), 'Marco general de la propiedad privada en China', beschikbaar in Biblioteca Jurídica Virtual del Instituto de Investigaciones Jurídicas de la UNAM, México, blz. 479-498.
- VILLAFANE, V. L., 2012, La modernidad de China: fin del socialismo y desafíos de la sociedad de mercado, México, Siglo XXI Editores.
- VOGEL, EZRA, 2011, Deng Xiaoping and the transformation of China, The Belknap Press oh Harvard University Press (Samenvatting van het boek door de auteur).
- YU, B. (2022). Neoimperialismo, etapa final del Imperialismo: Neoimperialism, The Final Stage of Imperialism. Cuadernos De Nuestra América, (02), 24. Hernomen uit <https://cna.cipi.cu/cna/article/view/49>
- WANG, JING (2005). 'Bourgeois Bohemians in China? Neo-Tribes and the Urban Imaginary', in *The China Quarterly*, no.183, september 2005, Londen, Cambridge University Press, pp.540-541. Hernomen uit <https://stuff.mit.edu/~fll/people/images/bobos%20in%20china.pdf>

[1] Eind 2012 publiceerde het tijdschrift Study Times, verbonden aan de Centrale School van de Chinese Communistische Partij, in een poging om de westerse theorie aan de kaak te stellen, een artikel waarin werd beweerd dat zowel 'het wonder van China, de val van China, als het meest neutrale model van China, de veranderingen weerspiegelen in de waardering die het Westen heeft voor China'. De term 'Chinees model' als zodanig wordt toegeschreven aan de Noord-Amerikaanse econoom Joshua Cooper Reno, die in een in mei 2004 door het Center for Foreign Policy Studies van het Verenigd Koninkrijk gepubliceerde studie, getiteld 'The Beijing Consensus', verzekerde dat China zelfstandig en voor eigen rekening en in eigen praktijk een ontwikkelingsmodel had gevonden dat bij zijn eigen realiteit paste, hetgeen een hevige polemiek ontketende rond de 'confrontatie van modellen'. Meer over dit onderwerp is te vinden in: Fanjul, E., 2011, The 'Beijing Consensus': Universality and Particularity of the Chinese Model, *The New Geography of Internationalization*, 47(859), maart-april 2011.

[2] De toepassing van het begrip economisch model op socialistische economieën nam in landen als Polen en andere in Oost-Europa een hoge vlucht naar aanleiding van de debatten over de werking van de socialistische economie in het decennium 1950-1960 die, samen met de verschillende hervormingspogingen in die tijd, bittere controverses ontketenden terwijl de voorstanders ervan werden verguisd en beschuldigd van pogingen tot herstel van het kapitalisme in de toenmalige volksdemocratieën van Oost-Europa. Verwijzend naar hun resultaten stelt Julio A. Díaz Vázquez dat noch het 'klassieke socialistische model' dat in de USSR werd ontwikkeld, noch de varianten die in Midden- en Oost-Europa werden toegepast, met inbegrip van de Joegoslavische ervaringen met

zelfbeheer, effectief bleken te zijn in het zichzelf van binnenuit corrigeren, vandaar de ineenstorting en verdwijning ervan (Vázquez, 2002).

[3] De bovengenoemde elementen verklaren de eigen en zeer pragmatische koers van het Chinese socialisme en de actieve incorporatie in zijn theoretisch-praktisch werk van concepten en concrete ervaringen ontwikkeld in zowel socialistische als kapitalistische landen, inclusief de ontwikkelde landen en de zogenaamde Aziatische Tijgers.

[4] In de theorie verschillen Marx en Lenin van opvatting over de socialistische revolutie met betrekking tot de leidende klasse: Marx zag alleen een revolutie geleid door arbeiders, terwijl Lenin daarentegen het onderwerp benaderde vanuit de alliantie van boeren en arbeiders. Daarom neigt de theorie zoals Mao die formuleert naar het principe van Lenin, ondanks de verschillen die later ontstonden met Stalin en zijn opvolgers.

[5] Met andere woorden, een specifieke fase die een land als China noodzakelijkerwijs moest doormaken, waarin de opbouw van het socialisme werd uitgevoerd in omstandigheden van een betrekkelijk achtergebleven niveau van zijn productiekrachten en een onderontwikkelde mercantiele economie. Deze formulering verschilt, zoals bekend, van de zogenaamde 'overgangperiode', wanneer de socialistische economische basis nog niet is gelegd, en van de fase die begint zodra de socialistische modernisering een feit is.

[6] Volgens Chinese bronnen, heeft dit twee basisbetekenissen: Ten eerste, dat China reeds een socialistische maatschappij is die moet volharden en op geen enkele wijze van het socialisme mag afwijken; ten tweede, dat het land zich in een onderontwikkeld stadium bevindt, waarin het al zijn inspanningen moet concentreren op het bereiken van een consequente ontwikkeling van zijn productiekrachten, gebaseerd op industrialisatie, de bevordering van handelsbetrekkingen, de socialisatie en de modernisering van zijn economie. Kortom, een fase die zo lang zal duren als het land nodig heeft om de doelstellingen van zijn programma voor socialistische modernisering te bereiken.

[7] Beschikbaar op: <http://ve.chineseembassy.org/esp/sgxx/202111/tx20211118.10449676.html>

[8] Samenvatting van Li Shenmings presentatie op het XII Wereld Socialisme Forum, online gehouden op 22 december, 2021. In zijn toespraak verdedigde Li de geldigheid van het marxisme in China en de rest van de wereld als leidraad, niet alleen op ideologisch gebied maar ook op economisch gebied. Hij drong aan op de zekerheid van het proces van 'sinificatie' van het marxisme, gebaseerd op het combineren van de universele waarheden van het marxisme met de concrete werkelijkheid van China, zodat er geen sprake is van een 'Chinees marxisme' dat anders is of losstaat van het echte marxisme.

[9] In zijn boek 'Deng Xiaoping and the transformation of China', onderstreept Ezra Vogel dat Deng tijdens zijn verblijf van iets meer dan een jaar in de USSR van dichtbij kennis maakte met de inspanningen die in het eerste socialistische land werden geleverd om modernisering door te voeren, met name de NEP die door Lenin ten uitvoer werd gelegd en 'het idee van de ontwikkeling van een markteconomie onder leiding van de Communistische Partij', een ervaring die hij eerst tussen 1949 en 1952 probeerde toe te passen, toen hij aan het hoofd stond van het Regionale Comité van de CPC in Zuidoost-China en vervolgens, vanaf 1978, in het kader van het proces van 'hervorming en openstelling voor de buitenwereld'.

[10] Zie ook van Romer Cornejo (1987), 'On the limits of political reform in China', gepubliceerd in de *Revista Estudios de Asia y África*, XXII (3), 13 mei 1987.

[11] Het verwijst naar het artikel 'Century Achievements and Historical Experience of the CPC', gepubliceerd in het tijdschrift *Studies on Marxism*, een resultaat van een interview met Robert Lawrence Kuhn, een bekende Amerikaanse sinoloog, auteur van de biografie van Jiang Zemin getiteld 'The Man who changed China: The Life and Legacy of Jiang Zemin', gepubliceerd in 2005, het eerste boek over een levende Chinese leider dat binnen China werd gepubliceerd. Zie 'Century Achievements and Historical Experience of the CPC' in *Studies on Marxism*, Academie voor Marxisme, verbonden aan de Chinese Academie van Sociale Wetenschappen, 2021/11 (11-55604027), blz.5-13 (Beschikbaar in het Chinees, vertaald door de auteur)

[12] Dit is van belang geweest om aan te tonen dat de CPC kosten noch moeite heeft gespaard om haar rol te legitimeren, zij het zonder de te volgen gedragslijn op te leggen of over de staatsstructuur te heersen, hetgeen haar draagvlak zou verminderen en haar zelfs aan de zijlijn van het proces zelf zou kunnen plaatsen.

[13] Het werd in die tijd beschouwd als de meest radicale maatregel van politieke hervorming. Volgens gegevens uit gesprekken met Chinese partijfunctionarissen zijn 40% van de particuliere ondernemers en 30% van de zogenaamde nieuwe rijken of miljonairs lid van de CPC. Maar ook al is deze sector, die reeds meer dan een half miljoen mensen telt, met fortuinen van meer dan een miljoen dollar, op de een of andere manier verbonden met de Staat en zijn instellingen, toch oefent hij er geen controle over uit en heeft hij geen werkelijke toegang tot het politieke besluitvormingsproces.

[14] Bij de meeste centrale en plaatselijke departementen zijn op verschillende niveaus openbare onlinesystemen in gebruik om de bevolking om algemene opmerkingen en specifieke suggesties over hun werk te vragen, en de overheidsambtenaren zijn ook verplicht daaraan aandacht te besteden.

[15] In dit geval heeft het vasthouden aan de weg naar intensieve industrialisatie geleid tot een hoge mate van vervuiling.

[16] De bron waarnaar hier wordt verwezen is de Wereldbank, beschikbaar op <https://datos.bancomundial.org/indicador/SI.POV.GINI?locations=CN>

[17] Volgens Han Wenxiu, een ambtenaar van de Centrale Commissie voor Financiële en Economische Aangelegenheden van het Centraal Comité van de CPC, die in het artikel op China.org wordt geciteerd, is het een zware, ingewikkelde en langdurige taak, die geleidelijk en progressief moet worden bevorderd. Dat wil zeggen, 'bouw een grotere taart zodat het eerlijker verdeeld kan worden.'

[18] In tegenstelling tot wat in de toenmalige USSR en Oost-Europa gebeurde, is de CPC de voornaamste inspirator en uitvoerder geweest van het programma van hervormingen en veranderingen, en heeft zij op het juiste moment de politieke lijnen vastgesteld die de economische transformaties niet mogen overschrijden. Zij is erin geslaagd haar status als beheerder en leider van de aangenomen strategie te handhaven en te consolideren, terwijl zij de opbouw van het 'socialisme met Chinese kenmerken' als doel heeft gesteld.

[19] De eenwording van beide instellingen was gericht op de vorming van goed opgeleide kaders vanuit theoretisch-conceptueel en politiek-ideologisch oogpunt, maar ook op het gebied van bestuur, management en administratie, die in staat zijn de steeds complexere en diversere partijtaken op zich te nemen, volgens het Denken van Xi Jinping over Socialisme met Chinese Kenmerken in de Nieuwe Tijd. Het gaf ook gestalte aan het belang van de CPC om haar aanwezigheid op alle niveaus te consolideren, uitgaande van het beginsel dat niets de CPC vreemd is, en om het wetenschappelijk niveau binnen het beleid voor de bevordering en opleiding van kaderleden voor het leiderschap te actualiseren en op te trekken.

[20] In het Chinese geval moet de consensus niet worden verward met de definitieve overwinning van een bepaalde tendens op een andere, maar veeleer met een herschikking ervan in overeenstemming met een bepaalde situatie.